

# Kanadagås *Branta canadensis*

## Global utbredelse

Kanadagåsas naturlige utbredelsesområde er Nord-Amerika, der arten hekker over store deler av det nordlige USA og Canada. Den nordamerikanske bestanden består av 11 underarter med store størrelsesvariasjoner. Arten hekker også år om annet på Vest-Grønland (Delacour 1974). Kanadagås ble utsatt i Storbritannia i det 17. århundre. Siden tidlig i dette århundre har kanadagjess blitt satt ut, og har senere spredd seg naturlig i flere europeiske land, samt på New Zealand. I Europa er arten nå utbredt i viltlevende hekkebestander i Skandinavia, Finland, Belgia og på De britiske øyer.

## Norsk utbredelse og habitatvalg

Som resultat av utsetting har hekkebestanden av kanadagås en usammenhengende utbredelse. De mest tallrike bestandene finnes i Trøndelag-Nordmøre, Agderfylkene, sørøstlige deler av Østlandet, Sogn og Fjordane og den sørlige delen av Hordaland. Det er påvist hekking nord til Gratangen, der ett par hekket i 1984 (Heggberget 1987). Utbredelsen i Nord-Norge er begrenset, hovedsakelig til Vefsn-området.

I Norge hekker kanadagjess hovedsakelig ved vann i barskogområder med innslag av dyrket mark, beite eller annen grasmark, samt ved kysten. I Nord-Amerika hekker kanadagjess i svært forskjellige områder, fra tundraen i nord, mer spredt i de boreale skogområdene og sørover inn i prairieområdene. Arten hekker også langs nordlige deler av Atlanterhavs- og Stillehavs-kystene (Bellrose 1978).

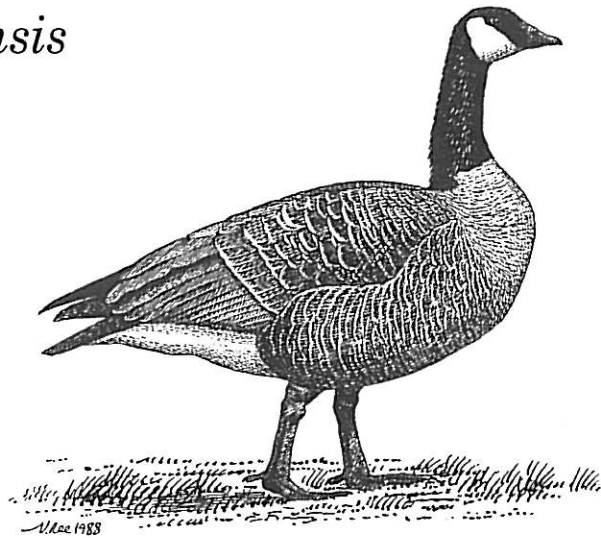
Reirene plasseres fortrinnsvis på holmer og øyer, men også når det gjelder reirplassering er kanadagjessene svært fleksible. De kan plassere reiret i tett myrkratt, på klipper, på tundra og i lav kystvegetasjon.

I Norge velger kanadagjessene gjerne vinterhabitat ved sjøen, eller ved større innsjøer. Felles for vinterhabitatene er at det finnes åpent vann, og beitemuligheter, helst på land.

## Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Kanadagås-bestanden i Norge i 1984 ble anslått til 5000-7000 individer, og 700-900 hekkende par (Heggberget 1987). Bestanden så ut til å være i sterk vekst fra 1984 til 1985 (Hoel 1986, Heggberget 1991).

De første utsettingene av kanadagås i Norge ble foretatt på slutten av 1930-åra. Bestanden bestod av få individer fram til 1960-åra (Lund-Tangen 1974a). Fra midten av 1960-tallet til 1980-tallet ble det satt ut minst 750 kanadagjess fordelt på alle sørnorske fylker unntatt Oppland (Heggberget 1987). De fleste utsettingene skjedde i siste halvdel av denne perioden. På landsbasis økte bestanden sterkt og i takt med utsettingene. Gjennomsnittlig tilsvarende bestandsøkningen en fordobling hvert tredje år i perioden 1971-1983 (Heggberget 1987). Til tross for jaktåpning i 1986, synes bestanden å ha blitt minst fordoblet siden 1984-85. Spredning til nye hekkeområder synes å skje ved at gjess presses ut av tette hekkebestander og over i naboområder. I dag anslås Norges hekkebestand til 1500-2000 par (Tabell 1).



## Hekkebiologi

Hekkeforsøk forekommer hos ett-årige kanadagjess, men er normalt ikke vellykket (Bellrose 1978). En del av de to-årige gjessene hekker. Deretter øker hekkefrekvensen og hekkesuksessen fram til 5 års alder og kan holde seg høy i mange år (Raveling 1981). Vanlig kullstørrelse er 4-7 egg. I Kristiansand og Venesla kommuner varierte gjennomsnittlig årlig kullstørrelse mellom 2.4 og 4.0 unger i 1977-1984 (Udø 1984), i Nord-Trøndelag har den ligget mellom 3.1 og 3.7 (Reitan & Jordhøy 1985, Knutsen 1986), og i Akershus-Oslo mellom 3.1 og 4.5 (Wilberg 1992).

Paret holder sammen hele livet, men dersom den ene dør skaffer den gjenlevende seg en ny partner (Bellrose 1978). Hekketerritoriet forsvares aggressivt, særlig av hannen. Territoriestørrelsen varierer med hekketettheten og fuglens alder. Arten kan benytte kunstige reirplasser (Lund-Tangen 1974b, Bellrose 1978).

## Trekkforhold

Kanadagås-familien holder gjerne sammen hele vinteren, og generasjonene skiller først lag ved etableringen i hekkeområdet følgende vår (Bellrose 1978). Kanadagjess ser ut til å trekke først og fremst dersom det er nødvendig for å finne tilfredsstillende vinterområder. Trekkmønsteret hos norske kanadagjess avhenger derfor mye av vinterforholdene i hekkeområdet.

Gjess fra Meråker begynte tidlig å trekke i sør-sørvestlig retning, hovedsakelig til Telemark, men noen av gjessene fra Meråker overvintret tidligere også ved Trondheimsfjorden, ca. 40-50 km i vestlig retning fra hekkeområdet (Lund-Tangen 1974a). I dag trekker bestandene i Meråker-Selbu-Tydal til Telemark i oktober og tilbake igjen i april (Reitan 1992). Gjess som hekker nærmere Trondheimsfjorden oppholder seg ved fjorden utover høsten, men mange trekker vekk, til hittil ukjent oppholdssted, mot vinteren. Noen få er registrert på Møre.

I Østlands-bestandene og på Vestlandet er det mest lokale forflytninger til åpent vann om vinteren. Noen gjess forlater også Østlandet. I Agder-fylkene trekker gjessene gjerne mot kysten eller til åpne innlandsvann (Udø 1984). For det meste er det snakk om lokale forflytninger. Norske gjess er også gjenfunnet lenger sør i Europa (Heggberget 1987).

*Thrine Moen Heggberget og Ole Reitan*

# Kanadagås *Branta canadensis*



162 ● Konstatert hekking

40 ● Sannsynlig hekking

38 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

